
VICENT SANCHIS

A contravent

“Fou en una taverna de València, entre amics, vi i literatura”. D’aquesta manera començava el petit assaig –l’elegia, al capdavant– que Joan Fuster dedicava el 1963 a un fenomen incipient que es deia Ramon Pelegero i que ja en aquells moments la vena artística o èpica d’Eliseu Climent havia decidit anomenar Raimon. El Pele estudiava a la facultat de Lletres, venia becat de Xàtiva, tenia una incipient sensibilitat social i artística, com alguns joves més de l’època –no gaires, considerant el percentatge que representaven sobre el total resignat o còmplice–, i es guanyava parròquia i alguna garrofa interpretant cantautors francesos. Però contra la lògica del moment amarg del país, aquella criatura de vint-i-poquíssims anys havia decidit aportar al seu repertori una peça pròpia... en català. “Al vent” va ser la “clara energia” que va enlluernar i desconcertar gent tan entusiàsticament escèptica com el mateix Fuster.

Joan Fuster havia decidit assignar-se el paper de manxa persistent i atiadora de l’escassa brasa nacional que encara era capaç de generar el País Valencià. El sant pare de la pàtria, amb una bona fe tan infinita com la pròpia solvència intel·lectual, va promoure tota mena de personatges i iniciatives en favor de la dignificació i la recatalanització del país, i va haver de redactar tota mena de paperets i paperots, de cor o a contracor, reivindicant escriptors, artistes, intel·lectuals o actors de primera o enèsima fila. Mai, però, va fer un acte de fe tan decidit com en el cas de Raimon, al qual va dedicar, quan tot just tocava els vint-i-tres anys, un homenot literari dins el millor solc plaià. “Un do providencial, una xamba generosa”, proclamava referint-se al jove cantant, pagat i enlluernat per “haver tret la rifa”. Per la llengua, però no només per la llengua, perquè en Raimon hi havia un art “solvent” i “contudent”.

Però aleshores ni el mateix Fuster, que encara es pensava que aquella força acabaria desembocant en la mar de la docència i l’academicisme universitaris, havia entès bé la magnitud de la rifa. Encadenades amb “Al vent” –la cançó que el jove de Xàtiva interpretava a la València que estrenava, tristíssima, els seixanta– van arribar-ne moltes altres. I després dels crits contra la resignació i el silenci, expressions bellíssimes d’amor o perplexitat d’un art singular de gran poeta. Pocs cantants –o cantautors, amb el permís de Raimon– en aquest país i aquests anys han deixat a la memòria expressions que facen l’alçada de “Com un puny”. Ningú, absolutament ningú, en aquest ecosistema tan degradat

Cantant per als treballadors d'El Correo Catalán, 1963.

Foto cedida pel diari Avui

nostre, ha estat capaç de musicar amb una solvència inigualable Ausiàs March o Salvador Espriu, que no serien March ni Espriu sense Raimon.

Aquest art i aquest encert serien “una rifa” en un paratge erm i hostil com els Països Catalans del franquisme que es buscava homologat amb Occident executant sentències de morts fins al darrer moment, però arriben a la categoria de miracle si es consideren les pròpies misèries del país combinades amb les imposades pel context històric i geogràfic. Va ser una “xamba” que Raimon compongués “Al vent” l’any 59 “en valencià”. “En què l’havia de fer, si no?”, replica ell, convençut de pertànyer a l’espècie humana sense intervenció divina. La ingenuïtat de la pregunta porta implícita la resposta. Però Raimon era “una altra cosa”, més extraordinària encara que la bola amb el número de la grossa. I deu ser aquesta excepcionalitat la que li ha permès no cansar-se’n. N’ha tingut motiu continuat. Encara en té i segurament en tindrà fins que la biologia li doblegue la voluntat. Perquè Raimon va cantar contra el règim, les complicitats i les covardies de la societat valencianocatalana del

franquisme i després ha hagut de continuar cantant, sense el franquisme, contra les complicitats i les covardies perdurables de la mateixa societat. Als 18 anys es va estrenar al vent i després ha hagut de continuar, per continuar, a contravent. Contra tots els vents.

Aquesta voluntat també extraordinària de persistència queda poc o molt negligida en tots els treballs amb presumpció literària o periodística que li dediquen. Fa lleig assumir les pròpies lletjors. És trist, per exemple, proclamar i acceptar que, una vegada mort el general, la voluntat dels nous dirigents polítics, de les noves administracions ja amb tel democràtic, d'alguns companys d'ofici, dels representants d'alguns companys d'ofici i de molta premsa fins aquell moment còmplice, va ser la de beatificar-lo i retirar-lo. Perquè Raimon havia complert una missió "històrica" i la "xamba" ja no era necessària. Perquè el treball de Raimon podia mantenir en l'evidència que moltes actituds i molts fets ni canviaven ni milloraven. Perquè "el fenomen" ja no tenia sentit i calia emmudir "el crit" i reconduir "la força" al pavelló dels honors arxivats.

La llista de misèries que el cantant podria desgranar d'aquells anys i dels que han vingut després donaria per a una nova antologia. En temps de llibertat que haurien de permetre la reflexió serena i la formació dels criteris personals sense coaccions, ¿quanta gent s'ha preguntat –i ha denunciat– el boicot continu de tots els mitjans de comunicació al treball dels creadors que no han cedit a les tendències del moment? Si els intèrprets o els grups de la nova "cançó lleugera" –com s'estimava de dir-ne Fuster– interpretada en català les passen ben magres per aconseguir el mínim oxigen fins i tot en els mitjans de comunicació públics, ¿què passa amb aquells que han mantingut posicions personals i artístiques "diferents"? ¿Amb aquells que ni tan sols s'han resignat a acceptar els gustos que han anat marcant les modes i els moments?

Raimon en podria parlar molt. Ho fa quan es deixa anar entre amics. Per això cal aprofitar l'espai i l'oportunitat que donen els homenatges per no permetre que la veneració deixi pas a la momificació interessada. En aquest país hi ha moltes actituds que no han estat a l'alçada. Actituds que no arriben precisament d'aquells que voldrien tractar la seua llengua com un au de corral o que tot l'art foren amables estatuets de Lladró. Els pitjors silencis i les pitjors hostilitats Raimon els ha patits i els pateix dels qui se'n proclamen amics o partidaris. Ells deuen saber per què ho fan. En tot cas, cinquanta anys després d'"Al vent" ha arribat el moment d'afirmar fort i clar que hem maltractat el destí i que no ens mereixem aquella "xamba", amb el permís del sant pare Fuster.

A high-contrast, black and white photograph of an older man with short, light-colored hair. He is looking down and slightly to his left. The lighting is dramatic, highlighting his facial features and the texture of his hair against a dark background. He is wearing a dark, long-sleeved shirt. The word "RAIMON" is overlaid in large, red, sans-serif capital letters across the middle of the image.

RAIMON